

корпоративний контроль, про злиття фінансових потоків, котрі генеруються активами підприємств, і направлення отриманого потоку новим власникам капіталу. При цьому хтось із учасників угоди може збільшити або зберегти свої доходи, а хтось - втратити їх.

Висновки. Узагальнюючи викладене в даній статті, угоди злиття й поглинання є комплексним багатостадійним і багатофакторним економіко-правовим процесом, що, безумовно, робить їхнім осередком безлічі ризиків різної природи й робить практично необхідним впровадження стандартів і процедур ризику-менеджменту в діяльність як компаній, що професійно займаються діяльністю на ринку M&A, так і всіх інших суб'єктів економіки, які в силу своєї діяльності можуть стати об'єктом впливу ризиків, що виникають у цій сфері.

Список літератури: 1. *Гохан Патрик А.* Слияния, поглощения и реструктуризация компаний – 3-е изд. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2007. 2. *Стенли Фостер Рид* Искусство слияний и поглощений / Пер. с англ. - М.: Альпина Бизнес Букс, 2004. 3. www.ma-journal.ru

Подано до редакції 15.05.2009

УДК 334.758

В.І. ЯРОВА, к.э.н., доцент НТУ «ХП», Харків
Ю.Л. РИБИЦЬКА, магістр, НТУ «ХП», Харків

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЗДІЙСНЕННЯ УГОД ЗЛИТТЯ Й ПОГЛИНАННЯ В ПЕРІОД ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ

У роботі розглядаються причини і обсяги здійснення угод в області злиття й поглинання в період економічної кризи.

In work are considered cause also volumes of fulfilment of transactions in the field of merge and absorption in an economic crisis

Ключові слова: Економіка, злиття, поглинання, криза, угода.

Вступ. Сучасна економічна криза для одних компаній стала провісником банкрутства, для інших вона стала привабливим середовищем покупки інших компаній за цінами нижчими від ринкових, вона створила гарні можливості для збільшення своєї частки ринку, у тому числі шляхом злиття й поглинання.

Постановка задачі: Аналіз причин недостатності кількості реалізованих угод в області злиття та поглинання

Методологія: Проведення аналізу у сфері злиття та поглинання шляхом зіставлення за останні роки кількості здійснених угод.

Результати: Сьогодні злиття й поглинання (M&A) багатьма компаніями розглядаються як основний напрямок швидкої оптимізації матеріально-виробничих активів. Тому для багатьох компаній такі умови є важливими засобами здійснення корпоративної стратегії, одним з головних шляхів реалізації конкурентних переваг. Дослідження дозволяють виявити тенденцію збільшення суми здійснених угод злиття й поглинання в Європі й деяке їхнє зменшення в США (рис.1)

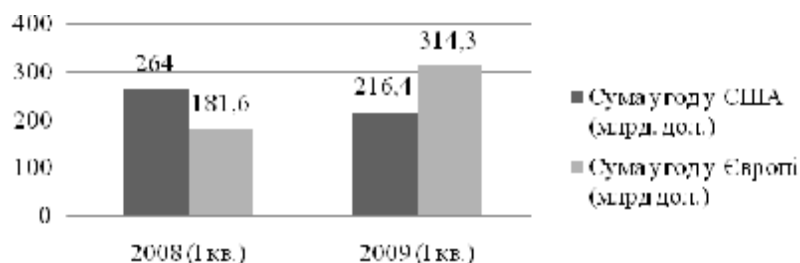

Рис. 1 – Сума угод M&A у США і Європі

Незважаючи на те, що більшість інвестбанкірів очікували росту числа угод в області M&A на самому початку кризи, можна констатувати стагнацію цього ринку. Загальна сума угод M&A у світі склала в 2008г – 549 млрд. дол., що на 55 млрд. дол. менше 2007 року. Переважну частку зазначених угод становлять угоди, які були начаті ще до осені 2007 року й завершеними в 2008 році їх можна вважати тільки технічно.

За даними агентства [Thomson Reuters](#) було оголошено 10 найбільших угод M&A (табл. 1)

Таблиця 1 – Найбільші угоди злиття й поглинання в 2008 році

Компанія, що поглинається	Покупець	Сума (млрд.дол.)
Wyeth	Pfizer	\$64.5
Schering-Plough	Merck	\$46
MTN	Bharti	\$23
Lloyd's Banking Group	HM Treasury	\$22.3
Royal Bank of Scotland	HM Treasury	\$18.6
Petro-Canada	Suncor Energy	\$18.2
Liberty Entertainment	Directv	\$14.5
Endesa	Enel	\$14.2
Essent	RWE AG	\$12.4
Nuon	Vattenfall	\$10.9

Варто відзначити, що два вищі рядки рейтингу зайняли фармацевтичні компанії, загальна вартість яких, була оцінена більш 100 млрд.дол.. Це можна пояснити тим, що фармацевтичний ринок найменш постраждав через фінансову кризу й зумів зберегти стабільні грошові потоки.

Друге місце зайняли представники паливно-енергетичного комплексу, при цьому показавши гідні середні показники однієї угоди.

Неофіційне третє місце за обсягом зайняв британський HM Treasury з діями по націоналізації найбільших банків країни (групи Lloyd's і RBS). Таким чином обсяг фінансового сектору склав близько 40 млрд. дол.

На думку експертів Barclays Capital і Nomura Holdings, активність у сфері M&A в 2009 році може стати самою низькою починаючи з 2004 року. Вони вважають, що обсяг ринку злиттів і поглинань в 2009 р. може скоротитися на 30% - приблизно до 2 трлн.долл. З початку 2008 р. даний показник упав на 36% щодо аналогічного періоду 2007 р., що, на думку компанії Freeman & Co., привело до скорочення комісійних банків у цій сфері на 34%, тобто приблизно до \$63 млрд.

Світові інтеграційні процеси, що протікають у всіх галузях економічної діяльності, не могли обійти стороною й Україну. Здійснення угод злиття й поглинання, що відбуваються на українському ринку, свідчать про те, що багато українських компаній активно включаються в процес глобалізації, переймають закордонний досвід, використовують новітні технології розвитку бізнесу.

Однак український ринок злиття і поглинання після рекордного росту показав провальні результати. За даними аналітичної групи M&A-Intelligence місткість ринку зменшилась майже в 6 разів. Однією з причин такого спаду може бути нестача доступних кредитних коштів на проведення угод у зв'язку з поглибленням світової фінансової кризи. У підсумку вартість багатьох об'єктів упала нижче 5 млн. дол., угоди відмінялися або затримувалися.

Як бачимо з таблиці 2, лідером в області угод злиття-поглинання в 2008р. стала фінансово-банківська сфера.

У фінансово-банківській сфері відбулося вісім угод на суму майже 1,92 млрд. дол.. Були укладені угоди між ВАТ «Промінвестбанк» і ВАТ «Банк розвитку й зовнішньоекономічної діяльності». Останній придбав компанію за 1080 млн.дол.. На другому місці фінансового сектору опинилась угода із продажу ВАТ «Правекс-Банк», який був куплений за 750 млн. дол. італійською компанією «Intesa Sanpaolo S.p.A». Аналітики

стверджують, що це відбулося через те, що банкіри швидше зрозуміли нові цінові реалії ринку, на відміну від продавців, що найчастіше оцінюють свій бізнес у суму, що не враховує тенденцій кризи.

Таблиця 2 – Число й суми угод злиття й поглинання на українському ринку

Галузь	Сума угод в 2007(млн. дол.)	Сума угод в 2008 (млн. дол.)	Число угод в 2007 році (шт.)	Число угод в 2008 році (шт.)
Фінанси	5 035.2	1 917.1	22	8
Металургія	8 163.5	590.0	6	2
Харчова промисловість	822.0	575.0	10	13
Гірничорудна промисловість	1 598.0	300.0	3	1
Будівництво й нерухомість	217.0	154.0	5	4
Рітейл (роздрібна торгівля)	645.0	60.0	5	1
ЗМІ	1 516.0	35.6	11	2
Машинобудування	550.0	15.0	7	1
Нафтогазова промисловість	1 391.0	10.0	5	1
Телекомунікації	203.0	10.0	3	1
Готельний бізнес, дозволя, туризм	-	5.0	-	1
Електроенергетика	788.0	-	2	-
Хімічна промисловість	175.0	-	3	-
Транспорт	350.0	-	1	-
Інформаційні технології	34.0	-	3	-
Інше	12.0	20.0	1	1
Разом	21 499.7	3 691.7	87	36

Велика активність в сфері М&А спостерігається в металургійній індустрії і у харчовій промисловості. У металургійній галузі була здійснена угода по придбанню ЗАТ "Міні-металургійний завод "ИСТИЛ" інвестиційною компанією «Миривест». Угода була оцінена в 550 млн.дол.

Головною причиною вузькості ринку М&А України, як було відзначено раніше, є недолік коштів для проведення угод. Більшість таких операцій проводиться із залученням кредитних ресурсів, недолік у яких і приводить власників до ідеї продажу активів.

Часто умовою угоди виступає навіть не ціна, а готовність покупця гасити борги, "висячі" на активі. Однак на свій пік злиття й поглинання бізнесу в Україні ще не вийшли. Серед причин цього також високі вимоги продавців при реальній низькій ринковій вартості активу, що продається. Багато власників бізнесу відтягають продаж до останнього, продовжуючи

чекати стабілізації макроекономічної ситуації. Це характерно для сфер, меншою мірою підданих кризі - харчової, роздрібної торгівлі й ін.

Висновки. В 2009 році у світі прогнозувалося збільшення кількості угод в області М&А в 2-3 рази, хоча сума придбаних компаній не перевищить обсяг угод укладених в 2008 р. Основною причиною вузькості ринку угод злиття-поглинання в Україні в умовах економічної кризи є нестача доступних кредитних коштів для проведення угод, а також завищені вимоги продавців при реальній низькій вартості активів, що продаються.

Список літератури: 1. *Гохан Патрик А.* Слияния, поглощения и реструктуризация компаний – 3-е изд. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2007. 2. *Мазур И. И., Шапиро В. Д.* Реструктуризация предприятий и компаний – М: Высшая школа, 2004 – 587с. 3. *Молотников А.В.* Слияние и поглощение. Российский опыт - М.: Вершина, 2006. – 344 с. 4. *Стенли Фостер Рид* Искусство слияний и поглощений / Пер. с англ. - М.: Альпина Бизнес Букс, 2004. 5. www.ma-journal.ru

Подано до редакції 15.05.2009

УДК.657.432

В.О. ЧЕРЕПАНОВА, к.е.н., доц., НТУ «ХПІ», Харків

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯМ

Розглянуто особливості функціонування паливно-енергетичного комплексу України та запропоновано основи прогнозування потреби країни або регіону в електроенергії з урахуванням нетрадиційних джерел енергії

The features of functioning of fuel and energy complex of Ukraine are considered and bases of prognostication of necessity of country or region are offered in electric power taking into account the untraditional sources of energy

Ключові слова: Паливно-енергетичний комплекс (ПЕК), електроенергія, обленерго, електробаланс, галузі економіки, альтернативні джерела енергії

Вступ. Паливно-енергетичний комплекс (ПЕК) України – це один з найважливіших суб'єктів господарювання, від ефективної діяльності якого залежить добробут усієї країни. Сьогодні ПЕК знаходиться на етапі становлення ринкових відносин, але цей процес здійснюється повільно, з низькою результативністю, оскільки більшість енергетичних підприємств, у тому числі обленерго, контрольний пакет акцій яких належить державі, мають великі обсяги дебіторської і кредиторської заборгованості та є неплатоспроможними. Така ситуація виникла в результаті: 1) несвоєчасної і неповної оплати за отриману електроенергію з боку кінцевих споживачів, у